

<http://dx.doi.org/10.16926/gea.2022.01.09>

mgr Lena MIROWSKA

<https://orcid.org/0000-0002-4729-8380>

Sąd Okręgowy w Częstochowie, asystent sędziego

e-mail: lena.mirowska@interia.eu

Problematyka eksploatacji prostytucji – polskie prawo karne w odniesieniu do międzynarodowych aktów prawnych

Streszczenie

Prostytucja jako zjawisko stanowi bardzo często kontrowersyjne zagadnienie będące podstawą dyskusji w obszarze prawnym, społecznym, jak i psychologicznym. Co za tym idzie, istnieje wiele systemów regulacji prawnych prostytucji jako odpowiedź na eksploatację prostytucji. W Polsce obowiązuje system abolicjonistyczny, którego postulaty realizuje polskie prawo karne z jednoczesnym uwzględnieniem międzynarodowych aktów prawnych. Ukazanie przestępstw eksploatacji prostytucji w polskim prawie karnym w nawiązaniu do regulacji międzynarodowych prezentuje poziom skomplikowania problemu eksploatacji prostytucji.

Słowa kluczowe: prostytucja, eksploatacja prostytucji, polskie prawo karne, przestępstwa eksploatacji prostytucji, system abolicjonistyczny, międzynarodowe akty prawne.

Wprowadzenie

Problematyka eksploatacji prostytucji to obszerne zagadnienie w obliczu braku jednolitej definicji samej prostytucji, jak i eksploatacji prostytucji. Dlatego też przestępstwa eksploatacji prostytucji spotykają się z różną reakcją prawną w zależności od poszczególnych państw i ich regulacji prawnych. W Polsce osoba uprawiająca prostytucję nie spotyka się z odpowiedzialnością karną, w odróżnieniu od osób popełniających przestępstwa eksploatacji prostytucji. Wybrane z powyżej przywołanych przestępstw zostaną przedstawione w dalszej części pracy.

Na potrzeby niniejszego opracowania¹ do przestępstw eksploatacji prostytucji zalicza się ujęte w polskim kodeksie karnym (dalej: k.k.)² sutenerstwo, stręczycielstwo, kuplerstwo – jako typy podstawowe, a także sutenerstwo, stręczycielstwo i kuplerstwo w stosunku do małoletniego – jako typy kwalifikowane, oraz handel ludźmi w celu prostytucyjnym. Dodatkowo obok terminu „przestępstwa eksploatacji prostytucji” wymiennie będą stosowane określenia „przestępstwa okołoprostytucyjne” oraz „przestępstwa związane z prostytucją”, a każde z wymienionych określeń odnosi się do pejoratywnego aspektu prostytucji, występowania przestępstw w obszarze prostytucji i dużego zagrożenia przestępczością.

Celem pracy jest przedstawienie, w jaki sposób polskie prawo karne penalizuje przestępstwa eksploatacji prostytucji w obliczu zobowiązań systemu abolicjonistycznego oraz aktów międzynarodowych, których Polska jest sygnatariuszem. W pracy posłużono się analizą aktów prawnych, orzecznictwa oraz literatury. Aby rozważania omawianej tematyki były zaprezentowane przejrzysto i klarownie, zostały sformułowane następujące problemy badawcze: Jak polskie prawo karne ujmuje przestępstwa eksploatacji prostytucji? Jakie reakcje prawnokarne ujęte są w aktach prawa międzynarodowego dotyczących eksploatacji prostytucji? Jak wygląda adaptacja regulacji międzynarodowych do polskiego porządku prawnego? Uzyskanie odpowiedzi na wyżej postawione pytania pozwoli na sformułowanie wniosków i przemyśleń opartych na porównaniu polskiego prawa karnego z międzynarodowymi aktami prawnymi, które obowiązują również Polskę.

1. Przestępstwa związane z prostytucją na gruncie polskiego prawa karnego

Warto zaznaczyć, że system abolicjonistyczny wpływa na polskie prawo karne, dokonując typizacji przestępstw eksploatacji prostytucji. Wynika to z Konwencji w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji (dalej: Konwencja abolicjonistyczna)³, która została przyjęta przez Polskę. Obowiązanie tej Konwencji, nazywanej również Konwencją abolicjonistyczną, stało się tym samym początkiem funkcjonowania systemu abolicjonistycznego w Polsce, warunkującego regulację polskiego prawa karnego konkretyzującego zagadnienie eksploatacji prostytucji.

System ten akcentuje przede wszystkim walkę ze zjawiskiem prostytucji, negując bezpośrednią walkę z prostytutkami, upatrując największego zagrożenia w całym zjawisku.

¹ Na podstawie pracy magisterskiej mojego autorstwa pt. *Zapobieganie i zwalczanie eksploatacji prostytucji i innych przestępstw okołoprostytucyjnych – aspekty prawnokarne i kryminologiczne*, Uniwersytet Jagielloński, Wydział Prawa i Administracji, Kraków 2021.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553).

³ Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji (ratyfikowana na podstawie ustawy z dnia 29 lutego 1952 r.), (Dz. U. z 1952 r. Nr 41, poz. 278).

Osoby prostytuujące się nie są poddawane nadzorowi, nie muszą także dokonywać rejestracji trudnienia się prostytutką. Jednakże system identyfikuje najlepsze rozwiązania w działaniach profilaktycznych zmierzających do zapobiegania szeroko pojętej prostytutce i eliminowania jej ze środowiska społecznego⁴. W związku z pozostawaniem przez Polskę państwem-stroną Konwencji abolicjonistycznej, polskie prawo karne stanowi odpowiedź na wymagania i postulaty odwołujące się do jak najefektywniejszego sprzeciwiania się eksploatacji prostytutki.

Dlatego też, już w art. 204 § 1 zd. 1 k.k., zostało określone przestępstwo stręczycielstwa, na które składa się nakłanianie innej osoby do uprawiania prostytutki w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Każdy dopuszczający się stręczycielstwa podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Bez wątpienia, umieszczenie w polskim kodeksie karnym przestępstwa stręczycielstwa służy ochronie godności ludzkiej wymagającej szczególnej ochrony⁵. Dobro chronione w tym przypadku to również obyczajowość. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie klarownie ukazuje, że sprawcy uzyskują w takiej sytuacji korzyść majątkową poprzez zabranie pieniędzy osobie prostytuującej się, do której tak zarobione pieniądze należą, dochodzi więc do ich zawłaszczenia. Co więcej, już sama korzyść majątkowa uzyskana w taki sposób jest niegodziwa i łączy się z klasyfikacją obyczajowości jako przedmiotu ochrony⁶.

Obok przestępstwa stręczycielstwa, w art. 204 § 1 zd. 2 k.k. uregulowano także przestępstwo kuplerstwa popełniane przez każdego, kto ułatwia uprawianie prostytutki w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, co spotyka się z karą pozbawienia wolności w wymiarze od 3 miesięcy do lat 5. Podobnie jak w przypadku stręczycielstwa, tak i omawiając istotę ochrony, jaką roztacza umieszczenie przestępstwa kuplerstwa w polskim kodeksie karnym, wyodrębnia się konieczność ochrony godności ludzkiej, jak i obyczajowości. Dodatkowo na uwagę zasługuje trudność w ocenie popełnienia przestępstwa kuplerstwa, gdy sprawca nie uzyskuje bezpośrednio korzyści majątkowej. Mianowicie, sama treść art. 204 § 1 zd. 2 k.k. wskazuje, że osiągnięcie korzyści majątkowej jest wymagane dla spełnienia znamion przestępstwa kuplerstwa. Jednakże, jeśli sprawca dopuszczający się przestępstwa kuplerstwa pozbawiony jest korzyści majątkowej wskutek prostytuowania się osoby świadczącej usługi seksualne bez zapłaty, to nie jest tak oczywisty fakt zaistnienia przestępstwa kuplerstwa⁷. Co więcej, takie działanie kuplera opierające się na prostytutce osoby, które nie łączy się z otrzymaniem korzyści majątkowej, także zasługuje na stanowczy sprzeciw prawa karnego, by w przyszłości skutecznie zapobiegać wzrostowi liczby przestępstw związanych z prostytutką.

⁴ M. Antoniszyn, A. Marek, *Prostytucja w świetle badań kryminologicznych*, Warszawa 1985, s. 33.

⁵ B. Błońska, *Zagadnienie przedmiotu ochrony prawnokarnej w przypadku przestępstw eksploatacji prostytutki*, „*Studia Iuridica*” 2006, t. 46.

⁶ Wyrok SA w Szczecinie z 12 lutego 2020 r., II AKa 263/19, OSAS z 2020, nr 1, poz. 39–64, LEX, nr 2978796.

⁷ N. Kłaczyńska, *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2014.

Kolejnym przestępstwem związanym z eksploatacją prostytucji jest przestępstwo sutenerstwa, zawarte w art. 204 § 2 k.k. Jest to czerpanie korzyści majątkowych z uprawiania prostytucji przez inną osobę. Sankcja karna za sutenerstwo jest analogiczna do wymiaru kary za przestępstwo stręczycielstwa i kuplerstwa, wynosi więc od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności. W ten sposób chroni się zarówno obyczajność seksualną, jak i wolność seksualną oraz porządek publiczny. Ten ostatni narażony jest na konsekwencje szerokiego rozwoju zjawiska prostytucji, co niesie za sobą duże ryzyko dla całego wspomnianego porządku publicznego, prowadząc do upowszechnienia kryminogennego wpływu prostytucji na społeczeństwo⁸. Zrozumienie istoty pojęcia „czerpie”, użytego w opisanu przestępstwa sutenerstwa z art. 204 § 2 k.k., wymaga zaznaczenia, że pojęcie to odzwierciedla wielokrotne czerpanie korzyści. Jednokrotne zachowanie nie pozwala na klasyfikację zachowania sprawcy jako przestępstwa sutenerstwa⁹.

Nie sposób pominąć tak istotnego usystematyzowania prawnego, powstałego w celu zapobiegania popełnianiu przestępstw okołoprostytycyjnych już wobec osoby małoletniego, jakim jest brzmienie art. 204 § 3 k.k. To wyszczególnienie bardzo mocno akcentowanej ochrony wobec najmłodszych polega na podwyższeniu wymiaru kary dla sprawców czynów opisanych w art. 204 § 1–2 k.k., jeśli osobą uprawiającą prostytucję jest małoletni. Jeśli nakłania się osobę małoletnią do uprawiania prostytucji w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (art. 204 § 1 zd.1 k.k.), ułatwia się jej uprawianie prostytucji w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (art. 204 § 1 zd. 2 k.k.) lub czerpie się korzyści majątkowe z uprawiania przez małoletniego prostytucji (art. 204 § 2 k.k.), to kara pozbawienia wolności wynosi od roku do 10 lat. Z uwagi na osobę chronioną za pomocą art. 204 § 3 k.k., bardzo istotną rolę odgrywa troska o rozwój takiej osoby, zarówno biorąc pod uwagę rozwój moralny, psychiczny, jak i fizyczny czy seksualny¹⁰.

Jak istotna jest ochrona osoby małoletniego, wskazuje art. 204 § 3 k.k., gdzie stwierdza się, że samo przewidywanie przez sprawcę, że osoba trudniąca się prostytucją nie ma ukończonych 18 lat, przy jednoczesnej akceptacji, zgodnie sprawcy na taką okoliczność, powoduje, że dochodzi do popełnienia przestępstwa¹¹. Rozwój seksualny, który wskutek eksploatacji prostytucji osoby małoletniego napotyka na poważne trudności i zakłóca prawidłowe funkcjonowanie, może w przyszłości odciskać poważne piętno na psychice małoletniego.

Ciekawe wydaje się porównanie przestępstw ujętych w art. 204 § 1 k.k., czyli stręczycielstwa i kuplerstwa, oraz przestępstwa określonego w art. 204 k.k., ale w § 2 odnoszącym się do sutenerstwa. Mianowicie, w orzecznictwie wskazuje się

⁸ J. Piórkowska-Flieger, *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016.

⁹ Wyrok SN z 13 kwietnia 2010 r., II KK 282/09, LEX, nr 583785.

¹⁰ V. Konarska-Wrzosek, *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2020.

¹¹ Wyrok SA w Poznaniu z 26 listopada 2012 r., II AKa 232/12, LEX, nr 1289559.

na intrygującą zależność występującą pomiędzy wyżej wymienionymi przestępstwami okołoprostytycyjnymi, co prowadzi do wystąpienia instytucji współukarane go czynu uprzedniego. Często do dokonania przestępstwa sutenerstwa z art. 204 § 2 k.k. dochodzi dopiero w drugiej kolejności, gdyż nakłanianie innej osoby do uprawiania prostytucji z art. 204 § 1 zd. 1 oraz ułatwianie innej osobie uprawiania prostytucji z art. 204 § 1 zd. 2 zyskują miano przygotowania, czyli – jak wskazuje Sąd Apelacyjny w Katowicach – stanowią „stypizowaną formę przygotowania do późniejszego dokonania innego przestępstwa”¹². Podobne stanowisko w tej kwestii przyjmuje również Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, opowiadając się za czynem uprzednim w postaci przygotowania do kolejnego etapu, czyli czerpania korzyści majątkowych z uprawiania prostytucji przez inną osobę, wskazanego w art. 204 § 2 k.k.¹³

Polskie prawo karne uwzględnia także kryminalizację handlu ludźmi w celu prostytycyjnym, na podstawie art. 189a k.k. w zw. z art. 115 § 22 k.k. Analizując art. 189a k.k., to na jego mocy każdy dopuszczający się handlu ludźmi podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3. Natomiast karą pozbawienia wolności w wymiarze od 3 miesięcy do lat 5 zagrożone jest przygotowanie do handlu ludźmi – z art. 189a § 2 k.k.

O ile treść brzmienia samego art. 189a k.k. nie zawęża kręgu sprawców do osób związanych z przestępstwem handlu ludźmi w celu prostytycyjnym, o tyle przepis rozpatrywany w związku z art. 115 § 22 k.k. ogranicza handel ludźmi do celu prostytycyjnego. Wynika to ze specyfiki art. 115 § 22 k.k., który niejako definiuje handel ludźmi, wskazując, że jest nim werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z określonym zastosowaniem – przemocy lub groźby bezprawnej, uprowadzenia, podstęp, wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności, udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą. Powyższe metody i środki, oprócz innych celów, mogą być także zastosowane w celu prostytycyjnym, czyli wykorzystania prostytucji osoby nawet za jej zgodą. Natomiast mając na uwadze szczególną ochronę małoletniego, wspomnianą wcześniej, to wymienione metody i środki nie muszą znaleźć zastosowania, aby sprawca dopuścił się handlu ludźmi w celu prostytycyjnym względem osoby małoletniego.

Za słuszością stosowania art. 189a k.k. przemawia wysoka wartość przedmiotu ochrony, która za najważniejsze uznaje wykluczenie postrzegania człowieka za towar w wyniku handlowania nim. Ochrona wolności człowieka jest na tyle istotna, że zarówno zgoda człowieka na wykorzystanie w handlu ludźmi w celu prostytycyjnym, jak i brak takiej zgody w zasadzie nie mają większego

¹² Wyrok SA w Katowicach z 25 września 2014 r., II AKa 236/14, LEX, nr 1540807.

¹³ Wyrok SA we Wrocławiu z 14 listopada 2013 r., II AKa 346/13, LEX, nr 1403004.

znaczenia, gdyż nawet udzielenie zgody z dużym prawdopodobieństwem zostało uzyskane w wyniku przemocy, groźby lub w inny sposób¹⁴.

2. Reakcje prawnokarne na problem eksploatacji prostytucji w aktach prawa międzynarodowego

Wcześniej zaznaczoną i omawianą wolność człowieka bardzo intensywnie uwydatniają regulacje zawarte w aktach prawa międzynarodowego poświęconych problematyce zapobiegania eksploatacji prostytucji i handlowi ludźmi, w tym dziećmi w celu prostytucyjnym. W celu lepszego poznania tej tematyki niezbędne jest przywołanie wybranych aktów prawa międzynarodowego, by w dalszej kolejności przedstawić zachodzące korelacje między polskim ustawodawstwem a aktami prawa międzynarodowego, które obowiązują Polskę.

Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji ma bardzo duże znaczenie w zakresie zwalczania wykorzystywania prostytucyjnego, również w handlu ludźmi w celu prostytucyjnym. Przekonuje o tym treść art. 1 pkt b niniejszej Konwencji, wedle którego każda osoba dokonująca eksploatacji prostytucji innej osoby, dla zaspokojenia namiętności innej osoby, powinna być karana. Bez znaczenia pozostaje, czy taka eksploatacja odbywa się za zgodą osoby prostytuującej, czy też nie. Art. 1 pkt a Konwencji abolicjonistycznej wskazuje, że sprawca eksploatacji prostytucji, który dostarcza, zwabia lub uprowadza w celu prostytucji inną osobę, również w celu zaspokojenia namiętności innej osoby, także odpowiada karnie. Zgoda osoby dostarczanej, zwabianej lub uprowadzanej w takiej sytuacji pozostaje bez znaczenia.

Problem eksploatacji prostytucji znajduje odzwierciedlenie również w art. 2 Konwencji abolicjonistycznej. Bazując na art. 2 pkt 1, każdy, kto jest związany z działalnością domu publicznego polegającą na utrzymywaniu lub prowadzeniu bądź świadomym finansowaniu takiego domu czy też braniu udziału w finansowaniu domu publicznego, zostaje ukarany zgodnie z postanowieniami państw-stron. Domy publiczne, stanowiąc solidną podstawę dla popełniania przestępstw okołoprostytucyjnych przez stręczycieli, kuplerów czy sutenerów, wedle Konwencji abolicjonistycznej stoją w zdecydowanej opozycji do efektywnego zapobiegania eksploatacji prostytucji. Niemniej ważny jest art. 2 pkt 2 Konwencji pozwalający na pociągnięcie do odpowiedzialności osób świadomie wynajmujących komuś lub odnajmujących od kogoś budynek, czy też pomieszczenia, a nawet jakąkolwiek ich część, z przeznaczeniem świadczenia prostytucji.

¹⁴ A. Zoll, *Komentarz do art. 189a k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 1, cz. 1: *Komentarz do art. 117–211a*, red. W. Wróbel, Warszawa 2017.

Zgodnie z postulatami systemu abolicjonistycznego osoby uprawiające prostytucję nie są zobligowane do rejestrowania swojej aktywności poprzez legitymowanie się dokumentami uprawniającymi do prostytuowania się. Nie może to łączyć się także z nadzorem takich osób, co jest potwierdzone w art. 6 Konwencji w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytutki. Dotyczy to zarówno osób uprawiających prostytucję, jak i podejrzanych o świadczenie usług seksualnych. Wszelkie zapisy prawne sprzeciwiające się zasadom systemu wprowadzonego za sprawą Konwencji powinny zostać przez poszczególne państwa cofnięte lub uchylone. Wynika to także z jednego z celów systemu abolicjonistycznego, czyli walki nie z konkretnymi osobami uprawiającymi prostytucję, ale z całym zjawiskiem polegającym na intensywnej eksploatacji prostytutki.

Z punktu widzenia ochrony osób małoletnich relevantnym aktem jest Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r. (dalej: Konwencja o prawach dziecka)¹⁵. Dla dokładnego rozumienia, czyich praw broni Konwencja, warto przywołać treść art. 1 Konwencji o prawach dziecka, który wskazuje, że dzieckiem jest każda istota ludzka w wieku poniżej osiemnastu lat. Co prawda, istota taka może uzyskać pełnoletność wcześniej niż przed ukończeniem osiemnastu lat, ale wtedy, gdy znajdzie zastosowanie prawo odnoszące się do dziecka i pozwalające na uzyskanie wcześniej pełnoletności. Zważywszy na solidne zagwarantowanie dzieciom praw na mocy aktów prawa międzynarodowego, nie znalazłby uzasadnienia brak szczególnej ochrony dzieci pod względem zagrożenia eksploatacją prostytutki. W związku z tym, jak wskazuje art. 34 niniejszego aktu, Konwencja o prawach dziecka odwołuje się do przeciwdziałania wszelkim aktom mającym na celu wykorzystywanie dzieci do prostytutki, jak i innych nielegalnych praktyk seksualnych.

Oprócz tego także art. 35 Konwencji o prawach dziecka zapewnia o powinności państw-stron do aktywności w sferze zwalczania uprowadzania, sprzedaży czy handlu dziećmi. Ten ostatni – handel dziećmi – jako zagrażający bezpieczeństwu i ochronie małoletnich, będący szkodliwym procederem, bardzo często występuje w silnej konotacji ze zjawiskiem prostytutki. Istotne działania promujące zapobieganie dziecięcej prostytutce dla swej efektywności nie mogą być ograniczone jedynie do terenu określonego państwa, ale oczekiwane jest wzajemne reagowanie na problem podmiotów międzynarodowych, jak i działalność polegająca na współpracy państw na szczeblu międzynarodowym. Szkodliwość prostytutki wśród dzieci, będąc dużym zagrożeniem dla rozwoju dziecka na wielu płaszczyznach, uświadamia, jak wymagane jest eliminowanie handlu dziećmi poprzez dotkliwe sankcje karne dla sprawców tego przestępstwa. W procederze handlu ludźmi, w tym dziećmi, rola człowieka sprowadzona jest do traktowania przedmiotowego, na co zwraca się uwagę w orzecznictwie¹⁶.

¹⁵ Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).

¹⁶ Wyrok SA w Krakowie z 8 marca 2001 r., II AKa 33/01, KZS 2001, nr 5, poz. 27, LEX, nr 48433.

Podjęcie próby wskazania występujących podobieństw między polskim prawem a regulacjami międzynarodowymi pozwoli na zaprezentowanie, w jakim stopniu polskie prawo karne zaadaptowało standardy aktów prawa międzynarodowego w obszarze przeciwstawiania się zjawisku eksploatacji prostytucji.

3. Ukazanie stopnia implementacji regulacji międzynarodowych do polskiego prawa karnego

Odnosząc się do polskiego kodeksu karnego i Konwencji abolicjonistycznej, cenne wydaje się wskazanie obszarów wspólnych, osiągniętych wskutek zastosowania treści aktu prawa międzynarodowego do polskiego ustawodawstwa. We wcześniejszych rozważaniach zostały omówione wybrane przestępstwa eksploatacji prostytucji ujęte w polskim kodeksie karnym oraz aktach prawa międzynarodowego. Dlatego też warto ukazać podobieństwa pomiędzy wyżej wspomnianymi regulacjami. Art. 1 pkt 1 Konwencji abolicjonistycznej ukazujący konieczność karania dostarczania, zwabiania lub uprowadzania innej osoby w celach prostytucyjnych koresponduje z treścią art. 189a k.k. dotyczącego handlu ludźmi oraz art. 115 § 22 k.k. precyzującego definicję omawianego handlu ludźmi.

W art. 115 § 22 k.k. pojawiają się określenia klasyfikujące handel ludźmi w celu prostytucyjnym, czyli „dostarczanie” czy „werbowanie” itd., które oddają istotę brzmienia podobnych pojęć opisujących handel ludźmi w celu prostytucyjnym w Konwencji abolicjonistycznej. Co więcej, zarówno w polskim kodeksie karnym, jak i w Konwencji abolicjonistycznej element zgody osoby wykorzystywanej w handlu w celu prostytucyjnym jest irrelevantny dla oceny wykorzystywania prostytucji w handlu ludźmi. Bez wpływu na zakwalifikowanie przestępstwa jako handel ludźmi jest także okoliczność wskazująca na to, ile osób bierze udział w procederze handlu ludźmi w charakterze sprawców. Nawet jedna lub dwie osoby mogą być odpowiedzialne za popełnienie omawianego wyżej przestępstwa¹⁷.

Kolejno, przestępstwo kuplerstwa z art. 204 § 1 zd. 2 k.k. i art. 2 Konwencji w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji wskazują na korelacje ustawodawstwa. Kuplerstwo w świetle okoliczności wymaganych dla popełnienia przestępstwa to między innymi wynajmowanie pomieszczeń do świadczenia usług prostytucyjnych przez osobę trudniącą się prostytucją, a także inne sposoby uczestniczenia w kontaktach klientów i prostytuujących się¹⁸, czyli czynności prowadzące do wykreowania sytuacji jak najbardziej odpowiadającej uprawianiu prostytucji, wskutek których sprawca kuplerstwa uzyskuje korzyść majątkową¹⁹. W porównaniu, według art. 2 pkt 2 Konwencji abolicjonistycznej

¹⁷ Wyrok SA w Krakowie z 20 lutego 2019 r., II AKa 190/18, LEX, nr 2757817.

¹⁸ M. Mozgawa, *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2021.

¹⁹ M. Filar, *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górnioł, Warszawa 2006.

państwa-strony powinny penalizować wynajmowanie komuś czy odnajmowanie pomieszczeń, czy ich części z przeznaczeniem trudnienia się tam prostytutką.

Państwo polskie w obliczu postulatów Konwencji abolicjonistycznej, w tym art. 6 Konwencji, nie może prowadzić rejestracji osób uprawiających prostytutkę lub nadzorować przebiegu trudnienia się taką działalnością. Wynika to ze wspomnianego art. 6 Konwencji abolicjonistycznej, w myśl którego sygnatariusze nie mogą kontrolować procedury prostytucyjnego przez np. przedstawienie dokumentów potwierdzających uprawianie prostytutki przez poszczególne osoby. Znajduje to potwierdzenie w polskim prawie karnym nieprzewidującym form kontroli i nadzoru nad prostytutką poprzez jakiegokolwiek legitymowanie osób prostytuujących się.

Biorąc pod uwagę kwestie ochrony osoby małoletniego przed eksploatacją prostytutki, Konwencja o prawach dziecka oraz polskie ustawodawstwo również zawierają wspólne regulacje. W tej sytuacji ustawodawstwo międzynarodowe, jak i polski kodeks cywilny (dalej: k.c.)²⁰ za osobę małoletnią uznają osobę poniżej 18. roku życia. Wskazuje na to kolejno art. 1 Konwencji o prawach dziecka, w którym występuje odwołanie pojęcia „dziecka” do osoby w wieku poniżej osiemnastu lat, oraz art. 10 § 1 k.c. systematyzujący, że osiągnięcie pełnoletności wiąże się z ukończeniem lat osiemnastu. W Konwencji o prawach dziecka stwierdzono, że istnieje możliwość wcześniejszego uzyskania pełnoletności przez osoby niemające jeszcze osiemnastu lat, ale muszą odnosić się do takiej możliwości określone regulacje prawne znajdujące zastosowanie do dziecka. W ten sposób ujęte rozwiązanie prawne w Konwencji o prawach dziecka koresponduje z art. 10 § 2 k.c. Instytucja zawarcia małżeństwa przez małoletniego w polskim prawie skutkuje uzyskaniem pełnoletności. Co więcej, na mocy art. 10 § 2 k.c. nawet unieważnienie małżeństwa nie powoduje, że małoletni traci tak uzyskaną pełnoletność. W ten sposób polskie prawo systematyzuje przesłanki, których spełnienie pozwala małoletniemu na uzyskanie pełnoletności przed standardową regulacją wymagającą ukończenia osiemnastu lat.

Natomiast polski kodeks karny, w art. 204 § 3 k.k. określając typy kwalifikowane przestępstw stręczycielstwa, kuplerstwa i sutenerstwa popełniane względem osoby małoletniego, poprzez zagrożenie wyższym wymiarem kary akcentuje szczególną opiekę zagwarantowaną osobie małoletniego. Podobny cel, zakładający wyostrenie potrzeby zapobiegania eksploatacji prostytutki wśród osób małoletnich, przewiduje Konwencja o prawach dziecka, w art. 34 odnosząc się do ochrony dzieci przed wszystkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych, do których z całą pewnością można zaliczyć prostytutkę dziecięcą. We wspomnianym art. 34 pkt 2 wprost znajduje się zobowiązanie państw respektujących Konwencję o prawach dziecka do zapobiegania wykorzystywaniu dzieci do prostytutki lub innych nielegalnych praktyk seksualnych.

²⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93).

Podsumowanie

Omówienie tematyki przestępstw związanych z eksploatacją prostytutki i porównanie polskiego prawa z regulacjami międzynarodowymi pozwoliło na sformułowanie określonych wniosków i przemyśleń stanowiących odpowiedź na postawione na początku pytania. Zarówno polskie prawo karne, jak i regulacje prawa międzynarodowego określają przestępstwa eksploatacji prostytutki i poruszają problem zapobiegania temu zjawisku. Bazując na porównaniu zapisów polskiego kodeksu karnego i aktów prawa międzynarodowego, których Polska jest sygnatariuszem, kształtuje się wiele podobieństw występujących pomiędzy powyższymi. Sugeruje to w ujęciu ogólnym adaptację standardów prawa międzynarodowego w zakresie eksploatacji prostytutki na podstawie wybranych przestępstw związanych z eksploatacją prostytutki.

Jednakże sprawcy przestępstw okołoprostytycyjnych dokonują tego rodzaju czynów za pomocą wciąż udoskonalanych form, jak i poszukują nowych sposobów eksploataowania prostytutki. W dobie nowoczesnych technologii i szerokiego dostępu do Internetu, to właśnie przestrzeń internetowa staje się satysfakcjonującym rozwiązaniem dla popełniania przestępstw eksploatacji prostytutki²¹. Z całą pewnością, dla osiągnięcia jak najbardziej oczekiwanych rezultatów w wymiarze zwalczania wykorzystywania seksualnego potrzebne jest udoskonalanie obecnych regulacji poświęconych problematyce prostytutki, ale i opracowywanie nowych strategii zapobiegających wykorzystywaniu prostytucyjnemu.

Bibliografia

Literatura

- Antoniszyn M., Marek A., *Prostytucja w świetle badań kryminologicznych*, Warszawa 1985.
- Błońska B., *Zagadnienie przedmiotu ochrony prawnokarnej w przypadku przestępstw eksploatacji prostytutki*, „*Studia Iuridica*” 2006, t. 46.
- Filar M., *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, Warszawa 2006.
- Kłączyńska N., *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2014.
- Konarska-Wrzosek V., *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2020.
- Mozgawa M., *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2021.

²¹ K. Waszyńska, *Prostytucja kobieca*, Poznań 2018, s. 63–64.

Piórkowska-Flieger J., *Komentarz do art. 204 k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016.

Waszyńska K., *Prostytucja kobieca*, Poznań 2018.

Zoll A., *Komentarz do art. 189a k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 1, cz. 1: *Komentarz do art. 117–211a*, red. W. Wróbel, Warszawa 2017.

Akty prawne

Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).

Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytutki (ratyfikowana na podstawie ustawy z dnia 29 lutego 1952 r.), (Dz. U. z 1952 r. Nr 41, poz. 278).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553).

Orzecznictwo

Wyrok SA w Katowicach z 25 września 2014 r., II AKa 236/14, LEX, nr 1540807.

Wyrok SA w Krakowie z 8 marca 2001 r., II AKa 33/01, KZS 2001, nr 5, poz. 27, LEX, nr 48433.

Wyrok SA w Krakowie z 20 lutego 2019 r., II AKa 190/18, LEX, nr 2757817.

Wyrok SA w Poznaniu z 26 listopada 2012 r., II AKa 232/12, LEX, nr 1289559.

Wyrok SA w Szczecinie z 12 lutego 2020 r., II AKa 263/19, OSAS z 2020, nr 1, poz. 39–64, LEX, nr 2978796.

Wyrok SA we Wrocławiu z 14 listopada 2013 r., II AKa 346/13, LEX, nr 1403004.

Wyrok SN z 13 kwietnia 2010 r., II KK 282/09, LEX, nr 583785.

The issue of exploitation of prostitution – Polish criminal law in relation to international regulations

Abstract

Prostitution as a phenomenon is very often a controversial issue which is the basis for legal, social and psychological discussion. Consequently, there are many legal systems of prostitution as a response to the exploitation of prostitution. In Poland, there is an abolitionist system, which the demands are implemented by Polish criminal law while taking into account international legal acts. The presentation of crimes of exploitation of prostitution in Polish criminal law in relation to international regulations presents the level of complexity of the problem of exploitation of prostitution.

Keywords: prostitution, exploitation of prostitution, Polish criminal law, crimes of exploitation of prostitution, abolitionist system, international legal acts.